

Plac Nowy - historia placu historią targowiska

2022-10-12

Plac Nowy powstał na miejscu chaotycznej, w większości drewnianej zabudowy, którą począwszy od 1808 r. zaczęto porządkować. Jeszcze w latach 70. XIX w. teren nie był w pełni uregulowany, ale dwie dekady później na placu znajdowały się już kramy i jatki. Pod koniec XIX w. władze miasta zdecydowały o budowie murowanej hali targowej.

Projekt parterowego, 12-bocznego budynku z pustym wewnętrznym dziedzińcem, mogącego pomieścić 37 sklepików, autorstwa architekta Jana Rzymkowskiego, został zrealizowany w 1900 r. We wschodniej części budynku zlokalizowano rytualną rzeźnię drobiu, spełniającą wymagania koszerności.

Jeden z najpopularniejszych w Krakowie

Wzrost liczby mieszkańców dzielnicy żydowskiej, a tym samym zapotrzebowania na mięso spełniające wymogi religijne, wymusił powiększenie powierzchni rzeźni rytualnej. Projekt modernizacji rzeźni, wpisujący się w istniejącą halę, stworzył Józef Weinberger. Nowe zabudowania „wrosły” w przestrzeń dziedzińca starego pawilonu, dzięki czemu nie zaburzyły tradycyjnej z zewnątrz bryły. Otwarcie tej części odbyło się w styczniu 1928 r.

W kolejnym roku została położona nowa, betonowa nawierzchnia o niewielkim pochyleniu, co zapewniało spływanie wody deszczowej i zmywanie z placu nieczystości. W tym czasie wybudowano też szalet podziemny z nadziemnym kioskiem, w którym – po zakończeniu targu – przechowywano ławy. Ten niewielki plac mógł pomieścić ponad 150 stoisk i był jednym z najchętniej odwiedzanych krakowskich targowisk. W jatkach i na straganach kupowano owoce, warzywa, sery owinięte w liście kapusty, masło, a także żywy drób.

Powojenne zmiany

Życie targowe powróciło na pl. Nowy po II wojnie światowej. Zmienili się jednak uczestnicy targu, nie było już wśród nich dawnych mieszkańców dzielnicy żydowskiej. Po wojnie handel targowy kwitł wokół okrągłaka, jak potocznie nazywano halę. Co prawda, wiele sklepików nie pełniło już funkcji handlowych, lecz magazynowe, jednak z czasem miejsce to ożywało, jakby na przekór tragicznej historii.

W latach 90. XX w. Rada Miasta Krakowa nadała targowisku na pl. Nowym status targowiska stałego, który obowiązuje do dziś. Zostało ono wówczas oddane w dzierżawę spółce kupieckiej. W tamtym okresie postawiono zadaszne stoły do handlu oraz zainicjowano prace remontowe w okrągłaku, które kontynuowane były na przełomie wieków. W ostatnich latach na targowisku został zainstalowany monitoring, a działające do tej pory sezonowo stragany zostały przebudowane na obiekty handlu całorocznego. Remontu doczekała się też wewnętrzna hala okrągłaka, który już wcześniej, w 2008 r., został wpisany do rejestru zabytków. Z kolei cały pl. Nowy znalazł się w granicach utworzonego w 2022 r. Parku Kulturowego Kazimierz ze Stradomiem.

Plac Nowy dziś

Podjęmowane działania modernizacyjne i ochronne pozwalają na kontynuację w tym miejscu tradycji kupieckich. Nie bez znaczenia jest tu również regulamin targowiska, który – zgodnie z wolą Rady Miasta Krakowa – poszerzył wachlarz działalności, które mogą być prowadzone na miejskich targowiskach. Dzięki temu mogły się one otworzyć na zmieniające się potrzeby społeczne i nadal funkcjonować.

Mamy więc obecnie na pl. Nowym nie tylko tradycyjny handel, ale też gastronomię. Na targowisku z powodzeniem działa kilka giełd tematycznych. Najpopularniejsza z nich, giełda odzieży, odbywa się w niedziele. Sobota to giełda staroci, ale antyki, książki, artykuły kolekcjonerskie, płyty winylowe i inne starocie można też znaleźć na targowisku od poniedziałku do piątku, kiedy odbywa się pchli targ. Z kolei piątkowe wczesne poranki to czas, kiedy na pl. Nowym dominują miłośnicy gołębi i innego ptactwa.

Historia placu Nowego to historia targowiska. I ta historia wciąż trwa.

W treści wykorzystano fragmenty i informacje zawarte w artykule Iwony Kawalli-Lulewicz pt. „Place targowe dawnych miast satelitarnych Krakowa, jurydyk i osad podmiejskich w fotografii ze zbiorów Muzeum Krakowa”, który ukazał się w czasopiśmie „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa”, nr 37.